

LESNÍ ŠKOLA PROTOS 2019

Absolventská práce pro OČK MZHS

**Metodická pomůcka
desková hra „Kdo ví?“
zaměřená na skautskou historii a symboliku**

Ondra Šípek - Rex
Praha 2019

Obsah

1. Úvod.....	4
2. Psychologie a charakteristika mladšího školního věku	4
Rozumový vývoj	5
Poznávací schopnosti	5
Paměť	5
Řeč	6
Učení.....	6
Shrnutí vývojových specifik	6
3. Hra jako forma učení pro vlčata a světlušky.....	7
Definice hry	7
Hra jako výchovný prostředek	8
1. Hra a rozumová výchova	8
2. Hra a tělesná výchova	8
3. Hra a mravní výchova	9
4. Proč děti učit skautskou historií a symboliku	9
5. Anketa mapující práci a zkušenosti skautských vedoucích se skautskou historií.....	9
1. Jakou věkovou kategorii vedeš?	11
2. Pracuješ na schůzkách, na výpravách nebo na táborech se skautskou historií nebo historií obecně?	11
3. Jak hodně považuješ za důležitou znalost skautské historie?	11
4. Vyber na škále, jak moc se ti to daří nebo nedaří.	12
5. Je podle tvého názoru dostatek metodických příruček a her, jak pracovat v oddíle s historií?	12
6. Uvítal bys novou deskovou hru pro děti, která pracuje s historií a symbolikou skautingu?	12

Výsledky ankety	13
6. Desková hra „Kdo ví?“	13
Výchovné cíle hry	13
Cílová skupina	14
Variabilita hry	14
Pomůcky	15
Časová dotace	15
Počet hráčů	15
Pravidla	16
Cíle hry	17
1. Pro hráče:.....	17
2. Pro vedoucího:.....	17
7. Závěr	17
8. Seznam použité literatury a pramenů	18
9. Přílohy	19
Příloha č.1 – herní plán.....	19
Příloha č. 2 – kartičky s otázkami a drobnými úkoly na oživení	20
Příloha č. 3 – klíč k otázkám	25
Příloha č. 4 – kartičky s úkoly	36
Příloha č. 5 – smajlíci a šklebíci.....	37

1. Úvod

Historie skautská i historie obecně je velké téma, které rezonuje společností. Někdo říká, že historie je důležitá pro současnost, jiní tvrdí, že je to minulost a tu máme nechat za sebou a soustředit se na budoucnost. Já patřím k té první skupině. Historie je pro mě způsob, jak chápat svět a dnešní dění v souvislostech. Cokoliv se děje dnes, tak má příčinu v minulosti a naopak události dneška mají hluboký význam pro budoucnost. V tomto duchu se snažím historii přiblížit také dětem.

Jako členové skautského hnutí máme ještě „jednu“ historii, která lidem, kteří skauty nejsou, nic moc neřekne. Je v tom silné pouto, které nás spojuje. Jako skautský vedoucí jsem narážel na fakt, že moje svěřence historie nebavila (a když ano, tak to byla naprostá výjimka). Je to tím, že ve škole je dějepis podáván velmi stroze a nudně. Ve většině případů se jedná pouze o objem dat, která se děti musí naučit. Přitom spousta příběhů z historie je dobrodružných, napínavých a poutavých mnohem více než jakýkoli vymyšlený film nebo kniha. Jen se musí umět správně podat a zařadit do konkrétních aktivit. Neznám dítě, které by si rádo nehrálo, tak je-li historie součástí hry, je to skvělý způsob, jak ji dětem nenásilnou a zábavnou formou přiblížit. Jednu takovou deskovou hru jsem vytvořil a rád bych ji nabídl i ostatním k volnému použití.

2. Psychologie a charakteristika mladšího školního věku

Toto období je vymezeno vstupem do školy (6. – 7. rok) až do začátku tělesného a psychického dospívání, tj. asi do 11–12 let, zpravidla se kryje s prvními pěti lety školní docházky. Mladší školní věk je velice citlivé a specifické období vývoje člověka a proto je potřeba pečlivě uvážit vhodnost jednotlivých výchovných metodických nástrojů. Na začátku bych proto rád shrnul nejdůležitější vývojové charakteristiky tohoto období.

Rozumový vývoj

Nejdříve tedy způsob myšlení dítěte v tomto věkovém období. Podle Kulštrunkové (1999) má tyto hlavní charakteristiky:

- myšlení vztaženo ke konkrétním jevům, logickým operacím (třídění, počítání, hledání vztahů, porovnávání kvality)
- začíná chápání pojmů času a prostoru
- hledání příčin jevů
- kratší pozornost (bezděčná, krátkodobá – max. 15 minut)
- paměť mechanická
- rozšíření slovní zásoby

Poznávací schopnosti

V zhruba šesti letech dochází k podstatným změnám v poznávací činnosti dítěte. Dítě začíná chápat realisticky, je méně závislé na svých přáních a okamžitých potřebách. Realistické chápání světa, znamená ovšem už také bezpečnější posuzování stálosti změn, velikosti a množství, popřípadě řazení apod.

Teprve v této době dítě začíná logicky myslet, i když jen na konkrétních předmětech a při konkrétních činnostech.

V době vstupu do ZŠ začíná být schopno rozlišit lépe části obrazce, který dříve vnímalo jako celek, schopnost podrobného vnímání se týká jak vizuálních, tak akustických vjemů. Dítě je schopno činnosti analyticko-syntetické v tom smyslu, že umí vyjmout části z předloženého celku a opět je podle určitého hlediska složit. To mu nyní dovoluje rozlišovat také zvukovou i vizuální podobu slov a analyzovat části určitých množin prvků, což je nezbytný předpoklad úspěšného postupu při učení čtení, psaní i počítání. Vývoj podrobného (pročleněného) vnímání lze postihnout jak ve spontánní kresbě dítěte, která je nyní mnohem podrobnější co do jednotlivých detailů, tak i při napodobování různě složitých útvarů písma.

Paměť

Paměť je stabilnější, má již určitou strukturu, do které může informace přidávat. Začíná využívat i různých záměrných paměťových strategií. Kolem 6–7 let

používá opakování – materiál pro zapamatování si dítě pro sebe opakuje stále dokola. Postupně přidává další strategie – logické organizace, mnemotechnické pomůcky.

Řeč

Roste slovní zásoba, roste délka a složitost vět, souvětí, celá větná stavba i užití gramatických pravidel postupuje na vyšší úroveň.

Učení

Učení ve školním věku již není tak nahodilé, více se opírá o řeč, je plánovitější, dítě se učí, jak se učit.

Shrnutí vývojových specifik

Nyní se pokusím celkově shrnout celková vývojová specifika věku podle mé zkušenosti a mých znalostí:

1. Dítě má stále rádo pohádky, ale zajímá se již i o encyklopedie, krátké povídky, zeměpisné, technické, historické knihy a časopisy. Poučení získává i z televize, internetu nebo různých výletů.
2. Život dítěte je rozdělen mezi:
 - školní práci – škola, psaní úkolů... Učení se postupně stává hlavní činností.
 - sebeobslužné činnosti
 - hru – zájmové činnosti (např. skautování)
3. Přetrvává živá fantazie, která je důležitá pro motivaci dítěte. Proto je velice důležité využívání symbolického rámce.
4. Pro dítě je důležité postavení v dětských skupinách – přátelské a akceptující prostředí v oddíle, družině, smečce, roji.
5. Zpočátku je závislé na tom, co mu sdělí autority (rodiče, učitelé, vedoucí ve skautském oddíle), později je vůči autoritám kritičtější a ověřuje si poznatky vlastním prozkoumáváním a srovnáváním informací z více zdrojů.

6. Zájem dítěte v tomto věku je ovšem stále vázán na jevy konkrétní, abstraktní pojmy (pravda, krása, láska...) jsou mu přístupny zase jen v konkrétních příkladech a příbězích.
7. Zlepšuje se jemná a hrubá motorika, pohyby jsou koordinovanější než dříve. Děti jsou velice živé a aktivní. Rychle se unaví, ale zase rychle si odpočinou.
8. Myšlení je přesnější a vyváženější, představy jsou často detailní, díky čtení se rozšiřuje slovní zásoba a paměť je stabilnější.
9. Emoce jsou stabilnější a vyváženější než v předškolním věku – dítě je lépe ovládá a je zdrženlivější v jejich projevech.
10. Charakteristická pro mladší školní věk je dlouhotrvající radostná nálada.
11. V tomto věkovém období začínají dívky v psychickém vývoji předbíhat chlapce. Proto světlušky už zvládají i hry se složitějšími pravidly, které vyžadují delší soustředění.

3. Hra jako forma učení pro vlčata a světlušky

Definice hry

„Hra je vážná věc.“ Je to věta krátká, ale velmi výstižná. Autorem této věty je známý dětský psycholog profesor Zdeněk Matějček. Myslel tím, že hraní dětí by se nemělo podceňovat, jelikož má obrovskou výchovnou a vývojovou hodnotu.

Hra je dobrovolnou záležitostí, při níž dochází ke svobodné realizaci člověka. Vychází z instinktu, je vrozená¹.

Každá hra má svůj řád, nejde o libovolnou činnost. Uskutečňuje se ve vymezeném prostoru, v konkrétním čase, má svá pravidla, která jsou závazná pro všechny účastníky hry. Užitečnost spočívá v tom, co člověku přináší, v tom, že jejím

¹ <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Instinkt>

prostřednictvím se hráč může vyjádřit, projevit sílu, fantazii, odvahu, vytrvalost, kreativitu, estetické cítění...

Hra jako výchovný prostředek

Ve hře se utvářejí a rozvíjejí všechny stránky osobnosti dítěte, a proto patří mezi významný prostředek pedagogiky. Je nepostradatelná pro všestrannou, harmonickou výchovu. Hra by neměla být chápána jen jako zábava, je zdrojem vzdělávání a získávání nových poznatků. Při hře dochází k podpoře projevení názorů a emocí, k celkovému uvolnění, což je nezbytnou podmínkou pro sociální učení, k poznání sebe sama i druhých.

1. Hra a rozumová výchova

„Rozumová výchova (vzdělání) si klade za úkol vštípit dětem vědomosti o přírodních a společenských jevech, rozvíjet jejich řeč a poznávací schopnosti (vnímání, představivost, myšlení, paměť) a přispívat ke kultivaci jejich osobnosti po stránce citové a volní.“²

Rozlišujeme hry intelektuální (rozumový vývoj dítěte) a hry senzomotorické (rozvoj smyslů). Níže uvedená hra rozvíjí z rozumových schopností především paměť a schopnost z neúplných znalostí odhadnout nejpravděpodobnější správný výsledek.

2. Hra a tělesná výchova

Dětská hra bezesporu patří ke složkám péče o zdraví, která je spolu s rozvíjením tělesného vývoje a pohybu součástí tělesné výchovy. Významná role stále náleží hrám pohybovým i sportovním, které podporují rozvoj pohybu i morálních vlastností. Důsledkem přirozených pohybů při hře dochází k působení na činnost jednotlivých orgánů, rozvíjí se síla, vytrvalost, rychlost i obratnost. Níže uvedená hra je desková a tedy tělesný rozvoj přímo nerozvíjí. Proto je ji vhodné v programu zařadit tak, aby tělesný pohyb této hře předcházel či následoval.

Některé úkoly v níže uvedené hře vyžadují fyzickou aktivitu, která je zařazena pro pobavení a rozptýlení hráčů.

² MIŠURCOVÁ, V., FIŠER, J., FIXL, V. Hra a hračka v životě dítěte. Praha: SPN, 1980

3. Hra a mravní výchova

Prostřednictvím mravní výchovy dochází k tvorbě morálních citů, charakterových vlastností a návyků chování. Člověk je následně schopen řídit se a dodržovat mravní normy společnosti a adekvátně hodnotit lidské jednání, včetně svých vlastních činů. Hra patří mezi jeden z prostředků mravní výchovy, a to již v předškolním věku.

Nejvýznamnější vliv hry tkví v tom, že pomáhá dětem začlenit se do kolektivu. Postupným dospíváním a vyzríváním dítěte dochází ke změnám charakteru hry, což se odvíjí od toho, jak se dítě začleňuje do širšího společenského kolektivu. Níže uvedená hra může výrazně rozvíjet mravní výchovu dětí. Připomíná statečné a příkladné jednání skautů v období totalit. Připomíná základní skautské pojmy a principy, které odkazují k morálním ideálům skautingu.

4. Proč děti učit skautskou historií a symboliku

Začátkem školní docházky, kdy se děti plánovitě začínají učit, dochází k tomu, že již začínají chápat dění okolo sebe v určitých souvislostech.

- Učíme je, že není jenom teď, ale že bylo i nějaké včera a že těch včerejšků bylo již hodně – jinými slovy: světlušky a vlčata začínají chápat, že existuje nějaká vzdálenější minulost (stejně tak jako vzdálenější budoucnost).
- Nekriticky přijímají názory autorit – když dětem v tomto věku řekneme nějakou informaci s jasným stanoviskem (například: nacismus byl zlo), tak ji přijmou bez výhrad a bez nutnosti utvářet si na toto stanovisko vlastní názor; v pozdějším věku k tomuto utváření dojde, nicméně pocit z pravdy, která jim je sdělena a vštípena v tomto věku, v nich přetrvává; pozor však na vlastní předsudky a ironii – tyto způsoby vyjádření děti chápou doslovně, snadno se tedy stane, že ironicky pronesenou poznámku přijmou za fakt.

- Pro budoucí rozšiřování vědomostí, znalostí a utváření povědomí o historii je výborným základem i povrchní znalost události či osobnosti; často stačí například znát osobnost z obrázku – i tato jedna informace se může později propojit v hlubší souvislost.
- Hlavním smyslem není vyrobit chodící historické encyklopedie, ale podnítit zájem, zaujmout a vytvořit tak zázemí pro pozdější rozvoj.

Při výběru témat není nutné obsáhnout celé dějiny, dokonce ani celé jednotlivé úseky. Pro světlušky a vlčata se nemusíme bát vybírat zcela konkrétní náměty ze skautské historie bez nutnosti hlubšího zařazení do souvislostí dějin. Určitá míra zařazení u programů pochopitelně musí být, snažte se ale tyto informace podávat jednoduchou a stravitelnou formou.

Při výběru témat hledejte taková, která se jich nějakým způsobem dotýkají. Pokud mají vlčata ve vaší smečce zrovna „vojenské“ období, využijte témat jako je skautský odboj nebo počátky skautingu u Baden-Powella.

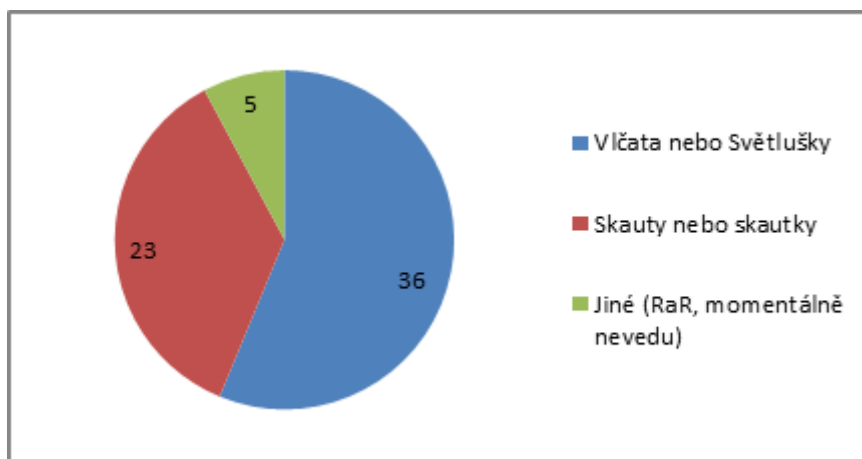
5. Anketa mapující práci a zkušenosti skautských vedoucích se skautskou historií

Anketa proběhla mezi minulými i současnými účastníky různých akcí Odboru duchovní výchovy. Rozeslal jsem 68 dotazníků, z kterých se mi vrátilo 64 vyplněných.

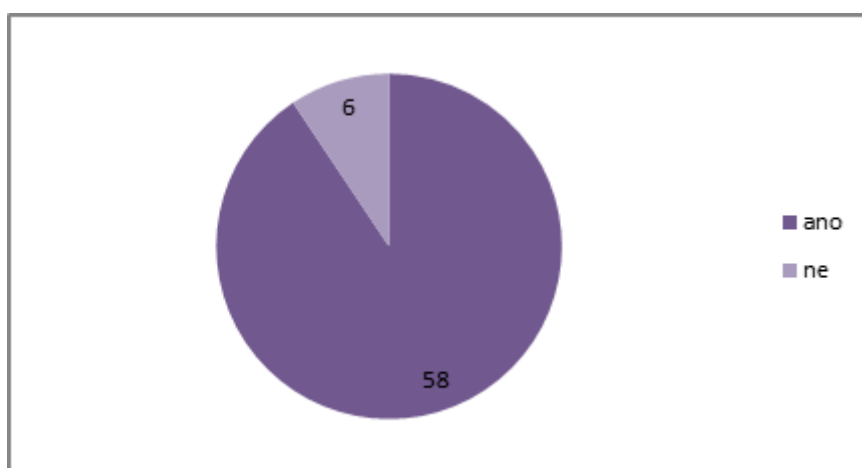
Dotazník obsahoval 6 otázek, které měly za cíl zjistit, zda respondenti ve svých oddílech pracují se skautskou historií (nebo historií obecně), jak se jim práce daří, zda mají dostatek pomůcek a zda by případně uvítali novou deskovou hru, která se skautské historii a symbolice věnuje.

Výstupy z jednotlivých otázek jsem pro názornost zpracoval do grafů.

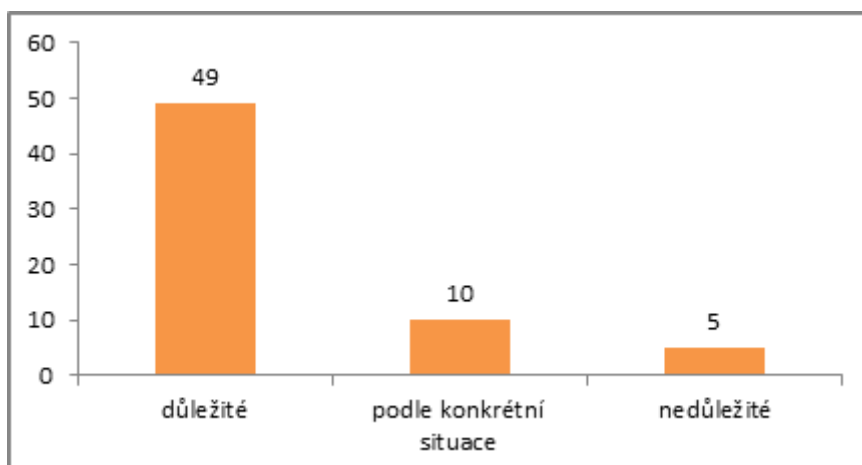
1. Jakou věkovou kategorií vedeš?

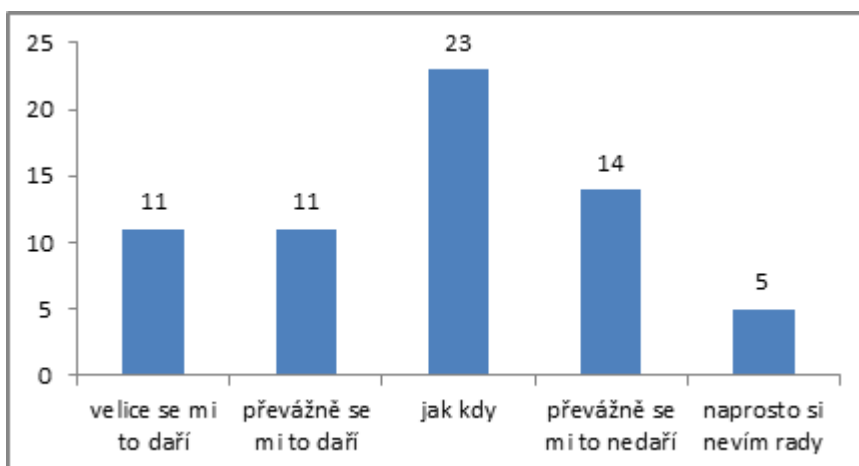
2. Pracuješ na schůzkách, na výpravách nebo na táborech se skautskou historií nebo historií obecně?

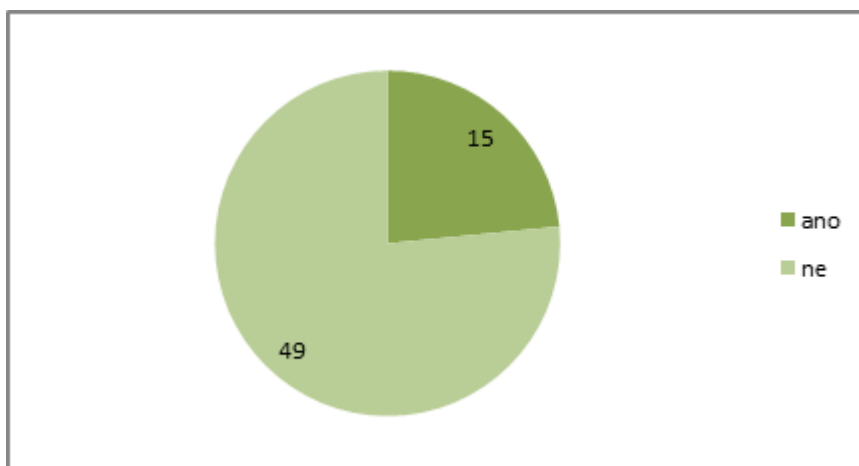
3. Jak hodně považuješ za důležitou znalost skautské historie?

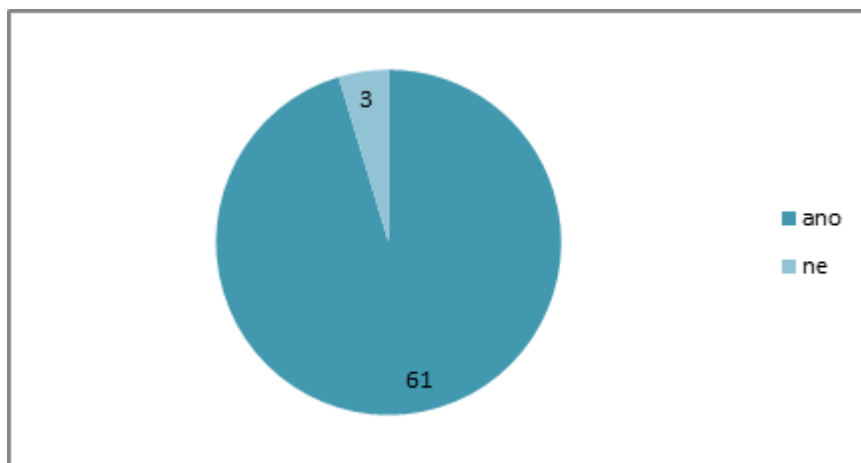
4. Vyber na škále, jak moc se ti to daří nebo nedaří.

5. Je podle tvého názoru dostatek metodických příruček a her, jak pracovat v oddíle s historií?

6. Uvítal bys novou deskovou hru pro děti, která pracuje s historií a symbolikou skautingu?

Výsledky ankety

Z ankety vyplývá několik skutečností:

- drtivá většina respondentů v oddílech se skautskou nebo obecnou historií pracuje a považuje to za důležité
- také podle názoru většiny není dostatek metodických příruček ani her, které by je v tomto podpořily
- drtivá většina respondentů by uvítala novou deskovou hru, která by se skautskou historií a symbolikou pracovala

Nejvíce mne překvapila mimořádně vysoká míra zájmu vedoucích o skautskou historii v daném vzorku respondentů. Možná, že akce Odboru duchovní výchovy přitahují ten typ lidí, kteří se snaží vidět svět z širšího nadhledu, snaží se o něm přemýšlet do hloubky, a proto považují historické souvislosti a paralely za důležité.

6. Desková hra „Kdo ví?“

Před několika lety, když jsem hledal nějakou vhodnou formu, jak své svěřence (VaS i SaS – byli jsme malý oddíl) naučit skautskou historii a symboliku, tak jsem měl dost velký problém. Žádná metodika ještě neexistovala a her bylo hodně málo. Tak jsem jednu vytvořil.

Výchovné cíle hry

Hra si klade několik cílů rozvíjejících celou nebo část dětské osobnosti.

1. rozvoj komunikace a týmové spolupráce – projeví se především, když se hraje na několik týmů. V této formě hry je důležité si vzájemně naslouchat, zvolit taktiku hry a vzájemně se dohodnout na jediné odpovědi na otázku.
2. rozvoj paměti – cvičí paměť, protože pro hru samotnou je důležité znát data a skutečnosti. Jestliže se použití hry v rámci skautských schůzek, výprav

nebo táborů opakuje, tak si děti většinu dat a skutečností vryjí do paměti natrvalo a to je pro ně velkým přínosem např. při různých skautských závodech, ale i pro uvažování o vlastním životě.

3. rozvoj pozornosti a důvtipu – sada otázek je koncipována tak, že když si hráči naslouchají a věnují pozornost ostatním otázkám, tak v odpovědích dalších hráčů mohou nalézt odpovědi na své otázky, které si vylosují. Není tedy nejvíce důležitý objem dat a skutečností, které hráči znají, ale také jak jsou pozorní a jak umí pracovat se získanými informacemi.
4. rozvoj trpělivost a sebeovládání – někdy je pro děti složité zůstat v klidu a potichu, když si někdo z jiných hráčů vytáhne otázku a o odpovědi déle přemýšlí. Zvláště, když on odpověď zná. V této hře má každý jednotlivec nebo tým možnost o odpovědi v klidu popřemýšlet (musí se nastavit únosná časová dotace) a zároveň je i od něj vyžadován klid, když přemýšlí nebo se radí ostatní hráči.
5. rozvoj znalostí a souvislostí ze skautské historie a symboliky – přiložené otázky jsou zaměřeny na skautskou historii a symboliku (je možné si téma upravit – rostliny, živočichové, Česká republika...). Dává možnost k mnohým diskuzím nad některými skutečnostmi, které mohou dalece přesáhnout tuto hru a mohou podnítit zájem dětí o historii a symboliku do větší hloubky.

Cílová skupina

Hra je koncipována tak, aby byla co nejvíce variabilní. Po určitých úpravách je vhodná pro všechny od vlčat a světlušek až po oldskauty. Je zde možné otázky a úkoly odebírat, měnit a přidávat, aby byly vhodné pro každou věkovou kategorii.

Variabilita hry

Hru je také možné přizpůsobit představení určité části historie, na kterou jsem v daném období s oddílem nebo družinou zaměřen (např. když probírám s VaS vznik a začátek skautingu, tak mohu vložit do hry otázky z tohoto období; nebo když se se skauty věnuji 2. světové válce, tak na ni otázkami více zaměřím).

Herní plán je ale zároveň možné využít i pro úplně jiný okruh otázek např. rostliny, živočichové, symbolika...

Pomůcky

- 1× herní plán (příloha č. 1)
- hrací kostky a figurky (adekvátní počet podle počtu hráčů je nutné mít vlastní)
- kartičky s otázkami a drobnými úkoly pro oživení (104 kusy – možno různě doplňovat a obměňovat podle potřeby) – *nutno vytisknout na červený papír (nebo nějak odlišit)* (příloha č. 2)
- kartičky s úkoly (13 kusů – možno různě doplňovat a obměňovat podle potřeby) – *nutno vytisknout na zelený papír (nebo nějak odlišit)* (příloha č. 4)
- kartičky se „smajlíky“ a „šklebíky“ (24 kusů smajlíků a 24 kusů šklebíků) (příloha č. 5)

Časová dotace

Na přípravu hry – vytištění a rozstříhání kartiček s otázkami, úkoly a smajlíky a šklebíky cca 40 minut.

Na vlastní hru – cca 60 minut.

Na společnou reflexi a vyhodnocení hry s hráči – cca 25 minut.

Možná témata na reflexi:

- Kterou odpověď na otázku jste neznali a rádi byste se dozvěděli více?
- Která odpověď vás překvapila?

Počet hráčů

- ideální počet, aby hra neztratila spád, je 2 až 5 hráčů
- je-li více hráčů, je lepší utvořit několik týmů

Pravidla

- hráči v určeném pořadí hází kostkou a posouvají hrací figurku po herním plánu (viz. příloha č. 1) podle čísla, které jim padne. V případě, že:
 1. figurka se posune na modré políčko – nic se neděje, hází další v pořadí
 2. figurka se posune na červené políčko – hráč si bere kartičku s otázkou (viz. příloha č. 2) z červené hromádky
 3. figurka se posune na zelené políčko – hráč si bere kartičku s úkolem (viz příloha č. 4) ze zelené hromádky
- Když si vezme červenou kartičku s otázkou:
 1. hráč odpoví na otázku správně – posune svoji figurku o 3 políčka vpřed
 2. hráč odpoví špatně – vytáhne si bílou kartičku z hromádky smajlíků a šklebíků (viz. příloha č. 5)
 - smajlík - hráč posune svoji figurku o jedno pole vpřed
 - šklebík - hráč zůstává na svém poli a v příštím kole nehází kostkou, ale bere si hned další otázku

(Pro pozitivní motivaci dětí tohoto věku k další hře je důležité, že špatná odpověď nevede ke ztrátě bodů, k couvání nebo k jinému trestu. Neúspěch v tomto věku bývá totiž spojen s negativními emocemi, které by mohly do budoucna odrazovat od zájmu o skautskou historii.)
- Když si vezme zelenou kartičku s úkolem: hráč vykoná úkol, který je napsaný na kartičce a posune svoji figurku o dvě pole vpřed

Dojdou-li během hry otázky nebo úkoly, tak se pouze zamíchají a berou se znova.

Cíle hry

1. Pro hráče:

Cílem hry pro každého hráče je dostat svoji figurku co nejrychleji na poslední políčko hracího plánu. Průběžným cílem je správně odpovědět na vylosované otázky.

2. Pro vedoucího:

Výchovné cíle hry byly už podrobněji popsány výše. Hra je pro vedoucího navíc praktickým a zábavným nástrojem, který dokáže děti seznámit i s těmi oblastmi znalostí, které je pro jejich abstraktnost obtížné zajímavě předávat.

Hru je možno proložit anebo po jejím ukončení doplnit krátkým vyprávěním o nějaké skutečnosti, která se objevila v otázkách a hráče zaujala, anebo nějakou jinou zajímavou podrobností.

7. Závěr

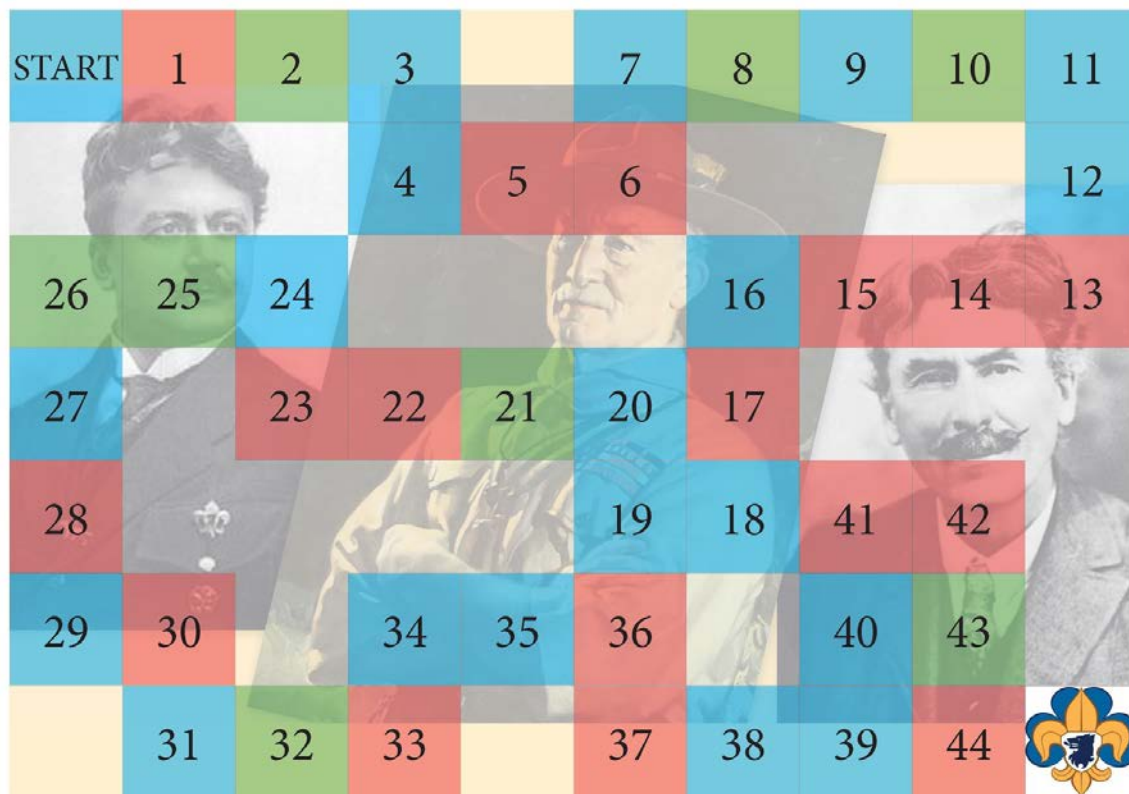
Rád s dětmi hovořím o historii skautingu, ale zjistil jsem, že jen pouhé povídání nestačí. Děti si rády hrají a při hrách se jen tak mimochodem naučí spoustu užitečných věcí. Takže jsem spojil prvek hry se skautskou historií a zkusil, jestli to funguje. A fungovalo. Věřím, že nejenom mně, ale i dalším skautským vedoucím, tato metodická pomůcka ulehčí předávání vědomostí o něčem důležitém, co dělá skauting skautingem.

8. Seznam použité literatury a pramenů

- ŽÁKOVÁ, Michalela. *Hra jako prostředek výchovy* [online]. Zlín, 2010 [cit. 2016-10-13]. Dostupné z:
http://digilib.k.utb.cz/bitstream/handle/10563/11956/%C5%BE%C3%A1kov%C3%A1_2010_bp.pdf?sequence=1
- MIŠURCOVÁ, V., FIŠER, J., FIXL, V. *Hra a hračka v životě dítěte*. Praha: SPN, 1980
- *Skautský institut: Problematika věkových kategorií* [online]. Praha: Junák - Český skaut, 2016 [cit. 2016-10-13]. Dostupné z:
<http://www.skautskyinstitut.cz/metodika/problematika-vekovych-kategori/>
- POKORNÁ, Monika. *Vývoj herních aktivit v dětském věku* [online]. Brno, 2006 [cit. 2016-10-13]. Dostupné z:
http://digilib.k.utb.cz/bitstream/handle/10563/869/pokorn%C3%A1_2006_bp.pdf?sequence=1
- SOBOTKA, R. *Ivančena – Junácká legenda: osudový příběh ostravských Junáků a vznik mohyly na Ivančeně*. Praha: Tiskové a distribuční centrum Junáka, 2006. ISBN 80-86825-12-4.
- ŠANTORA, Roman. *Skautské století: dobrodružný příběh 100 let českého skautingu*. 1. vyd. Praha: Junák - TDC, 2012. ISBN 978-80-86825-72-4.
- *Skauting ve službách republiky*. Praha: Svaz junáků skautů a skautek republiky Československé, 1938.
- NOSEK-WINDY, Václav. *Skautská symbolika*. Vyd. 1. Praha: Junák - svaz skautů a skautek ČR, 2001. ISBN 80-86109-75-5.

9. Přílohy

Příloha č.1 - herní plán (originál je v PDF ke stažení na tomto odkazu <http://sdilej.cz/12130250/skautska-hra.pdf> – možno tisknout ve formátu A3 a větší)

Příloha č. 2 – kartičky s otázkami a drobnými úkoly pro oživení

1. Na kterém místě poprvé B-P použil myšlenku, že by z chlapců, jež ještě nemohou bojovat, udělal spojky, zvědy, zásobovače, pošťáky atd.?	61. Ve které zemi se konalo 1. světové jamboree?
2. Co je zvláštního na narození Lady Olave a Sira Baden-Powella?	62. Co znamenají dvě pěticípé hvězdičky ve znaku světových organizací?
3. Jak se jmenoval zakladatel světového skautingu?	63. Jak zní mezinárodní skautský signál?
4. Jaké měl povolání zakladatel světového skautingu?	64. Kdo byli Rakša a Čil?
5. Jakou měl Robert Baden Powell přezdívku?	65. Kdo měl přezdívku Jestřáb?
6. Jak se jmenovalo místo prvního světového skautského tábora?	66. Vyjmenuj alespoň šest uzlů?
7. Kdo je patronem skautů?	67. V jakém českém městě se narodil A. B. Svojsík?
8. Jak se jmenoval zakladatel českého skautingu?	68. Kdo napsal knihu Scouting for boys?
9. V jakém roce vznikl český skauting?	69. Kolik účastníků měl tábor v roce 1912 nedaleko hradu Lipnice?
10. V jakém roce vznikl světový skauting?	70. Jak je v Morseově abecedě písmeno S?
11. Kde byl první český skautský tábor?	71. Jaký uzel použiješ pro spojení dvou různých materiálů?
12. Jaký slavný básník tábořil s A. B. Svojsíkem?	72. Vyjmenuj alespoň tři typy ohňů.

13. Kdo byl Ernest Thomson Seton?	73. Kolik je přibližně skautů na světě? +/- 10 milionů
14. Jakou měl Ernest Thomson Seton přezdívku?	74. Kolik oddílů je v ČR? +/- 500
15. Co znamená slovo woodcraft?	75. V kolika zemích existuje skauting? +/- 20
16. Kdo je zakladatelem woodcraftu?	76. Jak se jmenuje současný starosta Junáka?
17. Co má woodcraft ve znaku?	77. Kde se na kroji nosí odznak slibu?
18. Který český malíř namaloval znak v české lilii?	78. Co je to WOSM?
19. Jak se jmenovala první světová náčelní skautek?	79. Co je to WAGGGS?
20. Jaké národnosti byl Ernest Thomson Seton?	80. Jak vypadá znak organizace Junák – český skaut?
21. Jak nebo kde získal A. B. Svojsík přezdívku Benjamín?	81. Jaký je celý název naší skautské organizace?
22. Napište na lísteček, kolik si myslíte, že vážilo veškeré táborové vybavení, které vezli první čeští skauti sebou na dvoukoláku na tábor?	82. Jak vypadá znak WAGGGS a co znamená?
23. Jak se jmenovala první družina českých skautek?	83. Jak vypadá znak WOSM a co znamená?
24. „ <i>Junáci! Volám Vás vykonati povinnost! Přijďte v úterý ráno pokud možno v kroji na Starou Rychtu (Praha I., Rytířská ulice).</i> “ Kdo tato slova napsal?	84. Jakou ruku si podávají skauti a proč?

25. Podporoval T. G. Masaryk junáky?	85. Kdy navštívil Robert Baden–Powell poprvé ostrov Brownsea?
26. Mohli se setkat E. T. Seton a A. B. Svojsík?	86. Co byla „Skautská pošta“?
27. Roku 1919 odjeli 2 naši skauti do Gilwellského kursu pro vůdce, následující rok zahájili s F. A. Elstnerem 1. lesní školu. Jak vypadá znak lesní školy?	87. Jakou barvu měly známky skautské pošty a kolik jich bylo?
28. Kdo nahradil v Německu skauty?	88. Kolikáté na světě byly naše skautské známky?
29. Exilová vláda ČSR a Svaz československých skautů odešli za války do stejné země, kde působili. Která země světa to byla?	89. Jsi zařazen do slavné skautské pošty. Udělej si rychle 10 dřepů.
30. Vyjmenuj: kdo patřil k Rychlým šípům, kdo patřil do bratrstva Kočičí pracky.	90. Došlo k prvnímu zákazu skautingu. Až do dalšího kola nesmíš mluvit.
31. Kdo to byl Široko (Širokko) a co měl u sebe?	91. Jak se nazývá skautská mohyla na úpatí Lysé hory?
60. Jaké ocenění dostal A. B. Svojsík od Baden-Powella?	92. Je revoluce a skauting je opět povolen. Běž o 5 polí vpřed.
32. 4. ledna 1941 zemřel Baden-Powell. v Keni blízko hory Mount Kenya. Vysvětli, co znamená značka na náhrobku B. P. ☉	93. Jak se jmenuje slavný oddíl Jaroslava Foglara?
33. 11. 7. 1940 též označovaný jako Černý den Junáka, co se v ten den stalo?	94. Jméno vůdkyně prvního českého oddílu skautek?
34. Co mají společného tato jména a datum? Čermák, Pach, Klein, Rotter a Němec – 24. 4.1945	95. Jak a podle čeho se jmenuje kruh, ve kterém si posíláme pozdrav?
35. Kdo napsal Listy Jurovi?	96. Jmenuj alespoň 3 skautské spisovatele.

36. Poznej postavu: navštívila náš stát v roce 1946. Byla to žena. Byla světovou náčelní a byla to Britka.	97. Jmenuj alespoň 3 skautské knihy (kromě knih Jaroslava Foglara).
37. 1. skautské tábory byly hned první poválečné léto. Na jaké činnosti byly zaměřeny?	98. Co vlastně znamená slovo skaut?
38. Co se dělalo na tzv. „Junácké šumavské brigádě“?	99. Jsme členy nějakých mezinárodních skautských organizací? Případně jakých?
39. Ode dne 24. 4. 1949 můžeme říct, že nastala postupná likvidace Junáka, který byl nahrazen jinou organizací. Kterou?	100. Jakým uzlem je dole svázán provaz na znaku WOSMu?
40. Řekněte, kolikrát byl Junák zrušen, v jakých letech?	101. Jaký je denní příkaz skautů?
41. Jak se nazývá proces, který probíhal v roce 1968 a při kterém jsme dne 29. 3. 1968 opět obnovili svou činnost?	102. Co symbolizuje skautský pozdrav?
42. Jak se jmenovala kosmická loď, ve které letěl Neil Armstrong – první skaut na Měsíci?	103. Co symbolizuje pozdrav vlčat a světlušek?
43. Vyjmenujte nejméně 3 skautské časopisy.	104. Po zákazu skautingu tě načapali se skautskou lilí. 1 kolo nehraješ.
44. Co se slaví 22. února?	<i>Volná políčka pro doplnění vlastních otázek.</i>
45. Jaká je nejvýznamnější kniha českého skautingu?	
46. Kdo je autorem knížky Pod junáckou vlajkou?	
47. Jaké povolání měl A. B. Svojsík.?	

48. Kdo nosí žlutý, hnědý a šedý šátek?	
49. Jmenuj 3 známé osobnosti, kteří jsou nebo byly skauty.	
50. Heslo světlušek?	
51. Heslo vlčat?	
52. Heslo skautů a skautek?	
53. Heslo roverů a rangers?	
54. Nejvýznamnější místo českého skautingu?	
55. Kde na kroji najdeme Vůdcovský odznak?	
56. Kolik bodů má skautský zákon, vyjmenuj alespoň pět.	
57. Kolik bylo světových náčelní skautek?	
58. Jakými barvami se označují tři věkové kategorie?	
59. Proč je v české lilii pes?	

Příloha č. 3 – klíč k otázkám

Klíč k otázkám ke hře „KDO VÍ?“

1. Na kterém místě poprvé B.-P. použil myšlenku, že by z chlapců, jež ještě nemohou bojovat, udělal spojky, zvědy, zásobovače, pošťáky atd.?

Odpověď: V Africe v době Búrské války.

2. Co je zvláštního na narození Lady Olave a Sira Badena – Powela?

Odpověď: Narodili se ve stejný den 22. února. Lady Olave byla o 32 let mladší.

3. Jak se jmenoval zakladatel světového skautingu?

Odpověď: Sir Robert Baden-Powell

4. Jaké měl povolání zakladatel světového skautingu?

Odpověď: voják

5. Jakou měl Robert Baden-Powell přezdívku?

Odpověď: Vlk, jenž nikdy nespí

6. Jak se jmenovalo místo prvního světového skautského tábora?

Odpověď: Ostrov Brownsea

7. Kdo je patronem skautů?

Odpověď: Sv. Jiří

8. Jak se jmenoval zakladatel českého skautingu?

Odpověď: Antonín Benjamín Svojsík

9. V jakém roce vznikl český skauting?

Odpověď: 1914

10. V jakém roce vznikl světový skauting?

Odpověď: 1907

11. Kde byl první český skautský tábor?

Odpověď: Ve Vorlovských lesích pod hradem Lipnicí

12. Jaký slavný básník tábořil s A. B. Svojsíkem?

Odpověď: Jiří Wolker

13. Kdo byl Ernest Thomson Seton?

Odpověď: Byl zálesák, znalec přírody, spisovatel a kreslíř. Založil už v roce 1902 ve Spojených státech organizaci *Woodcraft Indians* (v roce 1916 se změnila na *Woodcraft League*) - organizaci či spíše hnutí nejen pro chlapce, postavené na ideálu života v přírodě, hnutí naplněné romantikou amerických Indiánů, s vypracovanou symbolikou, rituály a výchovným a sebevýchovným programem v duchu lesní moudrosti. Základní rysy hnutí popsal Seton ve dvou knihách: *Svítek březové kůry* a *Knihla lesní moudrosti*. Seton je proto považován buď za přímého předchůdce skautingu, nebo dokonce za jeho spoluzakladatele: byl jedním z bezprostředních inspirátorů Baden-Powella, a jeho organizace ve Spojených státech dokonce na přechodnou dobu se skautingem splynula.

14. Jakou měl Ernest Thomson Seton přezdívku?

Odpověď: Černý vlk

15. Co znamená slovo woodcraft?

Odpověď: Lesní moudrost

16. Kdo je zakladatelem woodcraftu?

Odpověď: Ernest Thomson Seton

17. Co má woodcraft ve znaku?

Odpověď: bílý kruh s modrými rohy

18. Který český malíř namaloval znak v české lilii?

Odpověď: Mikoláš Aleš

19. Jak se jmenovala první světová náčelní skautek?

Odpověď: Olave Baden-Powell

20. Jaké národnosti byl Ernest Thomson Seton?

Odpověď: Angličan (působil v Americe)

21. Jak nebo kde získal A. B. Svojsík přezdívku Benjamín?

Odpověď: Přezdívku Benjamín dostal v pěveckém kvartetu, kde byl nejmladším členem.

22. Napište na lísteček, kolik si myslíte, že vážilo **veškeré** táborové vybavení, které vezli první čeští sebou na dvoukoláku na tábor?

Odpověď: cca 300 Kg

23. Jak se jmenovala 1. družina českých skautek?

Odpověď: Sasanky

24. „*Junáci! Volám Vás vykonati povinnost! Přijďte v úterý ráno pokud možno v kroji na Starou Rychtu (Praha I., Rytířská ulice).*“ Kdo tato slova napsal?

Odpověď: Antonín Benjamin Svojsík

25. Podporoval T. G. M. junáky?

Odpověď: Ano. Jeho vnuk byl skautem.

26. Mohli se setkat E. T. S. a A. B. S.?

Odpověď: Ano

27. Roku 1919 odjeli 2 naši skauti do Gilwellského kursu pro vůdce, následující rok zahájili s F. A. Elstnerem první lesní školu. Jak vypadá znak lesní školy?

Odpověď: Tři tee-pee

28. Kdo nahradil v německu skauty?

Odpověď: Hitlerjugend

29. Exilová vláda ČSR a Svaz československých skautů odešli za války do stejné země, kde působili. Která země světa to byla?

Odpověď: Velká Británie

30. Vyjmenuj: kdo patřil k Rychlým šípům, kdo patřil do bratrstva Kočičí pracky.

Odpověď: Rychlé šípy – Mirek Dušín, Jarka Metelka, Jindra Hojer, Červenáček, Rychlonožka

Bratrstvo kočičí pracky: Dlouhé bidlo, Štětináč, Bohouš

31. Kdo to byl Široko (Širokko v pův. vydání) a co měl u sebe?

Odpověď: Široko (Širokko) byl jedním z Velkých Vontů a měl u sebe hlavolam Ježka v kleci (Kniha Záhada hlavolamu)

32. 4. ledna 1941 zemřel B. P. v Keni blízko hory Mount Kenya. Vysvětli, co znamená značka na náhrobku B. P. ☉

Odpověď: Splnil jsem svůj úkol a odešel jsem.

33. 11. 7. 1940 též označovaný jako Černý den Junáka, co se v ten den stalo?

Odpověď: Gestapo přepadlo a rozprášilo skautské tábory.

34. Co mají společného tato jména a datum? Čermák, Pach, Klein, Rotter a Němec – 24. 4. 1945

Odpověď: Skautskou mohylu Ivančena

35. Kdo napsal Listy Jurovi?

Odpověď: Velen Fanderlik

36. Poznej postavu: navštívila náš stát v roce 1946. Byla to žena. Byla světovou náčelní a byla to Britka.

Odpověď: Olave Baden-Powell

37. 1. skautské tábory byly hned první poválečné léto. Na jaké činnosti byly zaměřeny?

Odpověď: Na pomoc republice.

38. Co se dělalo na tzv. „Junácké šumavské brigádě“?

Odpověď: Likvidace kůrovce, sběr borůvek a jiných lesních plodů, úprava lesních cest (ve stejné době byl natočen film „Na dobré stopě“)

39. Ode dne 24. 4. 1949 můžeme říct, že nastala postupná likvidace Junáka, který byl nahrazen jinou organizací. Kterou?

Odpověď: Pionýrská organizace Československého svazu mládeže

40. Řekněte, kolikrát byl Junák zrušen, v jakých letech?

Odpověď: 3× v letech 1940, 1950 a 1970

41. Jak se nazývá proces, který probíhal v roce 1968 a při kterém jsme dne 29. 3. 1968 opět obnovili svou činnost?

Odpověď: Pražské jaro

42. Jak se jmenovala kosmická loď, ve které letěl Neil Armstrong – první skaut na Měsíci?

Odpověď: Apollo 11

43. Vyjmenujte nejméně 3 skautské časopisy.

Odpověď: Světýlko, Skautský svět, Roverský kmen, Skaut, Skauting, Kapitánská pošta, Magoš...

44. Co se slaví 22. února?

Odpověď: Den sesterství

45. Jaká je nejvýznamnější kniha českého skautingu?

Odpověď: Základy junáctví

46. Kdo je autorem knížky Pod junáckou vlajkou?

Odpověď: Jaroslav Foglar

47. Jaké povolání měl A. B. Svojsík?

Odpověď: středoškolský profesor – tělocvik

48. Kdo nosí žlutý, hnědý a šedý šátek?

Odpověď: žlutý – světlušky a vlčata, hnědý – skauti a skautky, šedý – absolventi lesních škol

49. Jmenuj tři známé osobnosti, kteří jsou nebo byly skauty.

Odpověď: Václav Havel, David Vávra, Eva Holubová, George Bush, Richard Gere, Radoslav Brzobohatý...

50. Heslo světlušek?

Odpověď: Pamatuj!

51. Heslo vlčat?

Odpověď: Naší snahou nejlepší bud' čin!

52. Heslo skautů a skautek?

Odpověď: Bud' připraven.

53. Heslo roverů a rangers?

Odpověď: Sloužím.

54. Nejvýznamnější místo českého skautingu?

Odpověď: Orlovská myslivna

55. Kde na kroji najdeme Vůdcovský odznak?

Odpověď: Na levé kapse.

56. Kolik bodů má skautský zákon, vyjmenuj aspoň pět.

Odpověď: 10

57. Kolik bylo světových náčelní skautek?

Odpověď: 1

58. Jakými barvami se označují tři věkové kategorie?

Odpověď: žlutá, zelená, červená

59. Proč je v české lilii pes?

Odpověď: Je to odkaz na Chody, kteří strážili hranice právě se svými psy.

60. Jaké ocenění dostal A. B. Svojsík od B.- P.?

Odpověď: Řád Stříbrného vlka

61. Ve které zemi se konalo první světové jamboree?

Odpověď: Anglie

62. Co znamenají dvě pěticípé hvězdičky ve znaku světových organizací?

Odpověď: Symbolizují 10 bodů skautského zákona.

63. Jak zní mezinárodní skautský signál?

Odpověď: Skautské ideály spojují svět

64. Kdo byli Rakša a Čil?

Odpověď: Manželé Skálovi, kteří byli odsouzeni za nepodařený pokus o převrat zpět k demokracii v roce 1949.

65. Kdo měl přezdívku Jestřáb?

Odpověď: Jaroslav Foglar

66. Vyjmenuj alespoň šest uzlů?

Odpověď: Ambulanční uzel, Dřevařská spojka, Škotový uzel, Liščí smyčka, Rybářský uzel, Dračí smyčka...

67. V jakém českém městě se narodil A. B. Svojsík?

Odpověď: Praha

68. Kdo napsal knihu Scouting for boys?

Odpověď: Robert Baden-Powell

69. Kolik účastníků měl tábor v roce 1912 nedaleko hradu Lipnice?

Odpověď: 13

70. Jak je v Morseově abecedě písmeno S?

Odpověď: ...

71. Jaký uzel použiješ pro spojení dvou různých materiálů?

Odpověď: Škotová spojka

72. Vyjmenuj alespoň tři typy ohňů.

Odpověď: Pagoda, hranice, pyramida, strážní oheň...

73. Kolik je přibližně skautů na světě? +/- 10 milionů

Odpověď: zhruba 50 milionů

74. Kolik oddílů je v ČR? +/- 500

Odpověď: 2172 oddílů

75. V kolika zemích existuje skauting? +/- 20

Odpověď: 216

76. Jak se jmenuje současný starosta Junáka?

Odpověď: Josef Výprachtický – José

77. Kde se na kroji nosí odznak slibu?

Odpověď: Nad levou kapsou

78. Co je to WOSM?

Odpověď: Mezinárodní asociace sdružující skautské organizace v jednotlivých zemích světa.

79. Co je to WAGGGS?

Odpověď: Mezinárodní asociace sdružující skautské organizace v jednotlivých zemích světa – dívčí kmen

80. Jak vypadá znak Junáka – českého skauta

Odpověď: Lilie se znakem psí hlavy.

81. Jaký je celý název naší skautské organizace?

Odpověď: Junák – český skaut, z. s.

82. Jak vypadá znak WAGGGS a co znamená?

Odpověď na tuto otázku je příliš rozsáhlá a proto si ji vedoucí hry musí nastudovat předem.

83. Jak vypadá znak WOSM a co znamená?

Odpověď na tuto otázku je příliš rozsáhlá a proto si ji vedoucí hry musí nastudovat předem.

84. Jakou ruku si podávají skauti a proč?

Odpověď: Levou. Je blíže k srdci a podávali si ji tak Kroboti, což byli elitní vojáci, kteří tak vyjadřovali úctu k protivníkovi.

85. Kdy navštívil Robert Baden–Powell poprvé ostrov Brownsea?

Odpověď: V dětství tam společně s bratry doplul na plachetnici.

86. Co byla „Skautská pošta“?

Odpověď: Když vznikala republika, tak skauti doručovali dopisy mezi nově vznikajícími úřady.

87. Jakou barvu měly známky skautské pošty a kolik jich bylo?

Odpověď: dvě (červená a modrá)

88. Kolikáté na světě byly naše skautské známky?

Odpověď: První

89. Jsi zařazen do slavné skautské pošty. Udělej si rychle 10 dřepů.

90. Došlo k prvnímu zákazu skautingu. Až do dalšího kola nesmíš mluvit.

91. Jak se nazývá skautská mohyla na úpatí Lysé hory?

Odpověď: Ivančena

92. Je revoluce a skauting je opět povolen. Běž o pět polí vpřed.

93. Jak se jmenuje slavný oddíl Jaroslava Foglara?

Odpověď: Pražská dvojka

94. Jméno vůdkyně prvního českého oddílu skautek?

Odpověď: Vlasta Koseová

95. Jak a podle čeho se jmenuje kruh, ve kterém si posíláme pozdrav?

Odpověď: Gilvelský kruh – podle Gilwell parku v Anglii, kde proběhla první Lesní škola

96. Jmenuj alespoň tři skautské spisovatele.

Odpověď: Jaroslav Foglar, Miloš Zapletal, Jaroslav Novák...

97. Jmenuj alespoň tři skautské knihy (kromě knih Jaroslava Foglara).

Odpověď: Sedmička, Ostrov přátelství, V táboře pod Malinovou horou, Statečná srdce...

98. Co vlastně znamená slovo skaut?

Odpověď: průzkumník, zvěd

99. Jsme členy nějakých mezinárodních skautských organizací? Případně jakých?

Odpověď: Ano – WOSM, WAGGGS, ISGF (kmen dospělých)

100. Jakým uzlem je dole svázan provaz na znaku WOSMu?

Odpověď: Uzel přátelství

101. Jaký je denní příkaz skautů?

Odpověď: Alespoň jeden dobrý skutek denně.

102. Co symbolizuje skautský pozdrav?

Odpověď: Tři vztyčené prsty – tři skautské principy, tři body slibu, palec přes malíček – silnější chrání slabšího

103. Co symbolizuje pozdrav vlčat a světlušek?

Odpověď: 2 body zákona světlušek

104. Po zákazu skautingu tě načapali se skautskou lilií. 1 kolo nehraješ.

Příloha č. 4 – kartičky s úkoly

1. Běž o 3 pole vzad.
2. Udělej 10 dřepů.
3. Vyměň si místo se soupeřem po své pravici.
4. Běž o 3 pole vpřed.
5. Jedno kolo nehraješ.
6. Jedno kolo smíš používat jen jednu ruku.
7. Jedno kolo nesmíš promluvit.
8. Stůj na jedné noze. (jedno kolo)
9. Běž na nejbližší liché číslo.
10. Běž na nejbližší sudé číslo.
11. Udělej holubičku.
12. Běž na nejbližší červené políčko a v dalším kole si rovnou vezmi otázku.
13. Běž na nejbližší zelené políčko a v dalším kole si rovnou vezmi kartičku úkolu.

Úkoly je možné různě doplňovat a rozšiřovat.

Příloha č. 5 – smajlíci a šklebíci